

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK TOPLUMUNDA DEĞER AKTARIMI: ÂŞIKLARDAN HALK HİKÂYELERİ ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

VALUE TRANSFER IN TURKISH SOCIETY FROM PAST TO PRESENT: AN ANALYSIS ON FOLK TALES FROM MINSTRELS

Nadiye KESİMCİ

Bağımsız Araştırmacı; ndykesimci@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2402-1503>

ÖZET

Bu çalışma, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" üzerinden Türk halk hikâyelerinde yer alan temel değerleri incelemekte ve bu değerlerin modern Türk toplumundaki evrimini araştırmaktadır. Geleneksel halk hikâyeleri, toplumun kültürel, sosyal ve ahlaki yapılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışma, Schwartz değer teorisi çerçevesinde hikâyelerde sıklıkla rastlanan güç, başarı, iyilikseverlik, gelenekselcilik gibi değer kategorilerini analiz etmektedir. Kitapta yer alan hikâyeler, âşıklar tarafından anlatılan ve genellikle toplumun ideal kabul ettiği norm ve değerleri yansıtan öykülerdir.

Çalışmamız, bu hikâyelerde sıkça öne çıkan geleneksellik, iyilikseverlik, güvenlik ve uyma gibi değerlerin günümüz Türk toplumunda nasıl yorumlandığını ve bu değerlerin toplumsal norm ve beklentilere nasıl etki ettiğini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Araştırma, niteliksel metin analizi yöntemi kullanarak hikâyelerdeki değer ifadelerini ve bu değerlerin toplum üzerindeki etkilerini sistematik bir biçimde incelemektedir. Bu analiz, geleneksel değerlerin modern toplumda nasıl bir dönüşüm geçirdiğini ve bu dönüşümün toplumsal yapıya olan yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, halk hikâyelerinin toplumsal değerler üzerindeki etkisinin anlaşılması, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında kritik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halk Hikâyeleri Türk Kültürü, Değerler Eğitimi ve Schwartz Değer Teorisi

ABSTRACT

This study examines the basic values in Turkish folk tales through "Folk Tales from the Ashiqs Volume I" and investigates the evolution of these values in modern Turkish society. Traditional folk tales have played an important role in shaping the cultural, social and moral structures of society. This study analyzes the value categories such as power, success, benevolence, traditionalism, and benevolence that are frequently found in the stories within the framework of Schwartz's value theory. The stories in the book are told by minstrels and generally reflect the norms and values that society considers ideal.

Our study examines in detail how values such as traditionalism, benevolence, security and conformity, which are frequently prominent in these stories, are interpreted in contemporary Turkish society and how these values affect social norms and expectations. Using qualitative textual analysis, the study systematically examines the expressions of values in the stories and their impact on society. This analysis aims to reveal how traditional values are transformed in modern society and the reflections of this transformation on social structure. As a result, it is emphasized that understanding the impact of folk tales on social values is critical for the preservation and transfer of cultural heritage to future generations.

Keywords: Folk Tales, Turkish Culture, Values Education and Schwartz Value Theory

GİRİŞ

"Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" adlı eser, Türk halk edebiyatının derinliklerine dalmak ve bu edebiyatın sosyal yapı üzerindeki etkilerini anlamak için değerli bir kaynaktır. Bu kitap, âşıklar tarafından nesilden nesile aktarılan halk hikâyelerini içermesiyle dikkat çeker. Bu hikâyeler, kültürel, ahlaki ve sosyal değerlerin korunması ve aktarılmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Eserin incelenmesi, folklor ve kültürel çalışmalar alanında Türk toplumunun değer yargılarını ve bu yargıların zaman içinde nasıl evrildiğini anlamak açısından büyük önem taşır (Başgöz, 1986; Bascom, 1954).

"Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt", Schwartz'ın değer teorisi çerçevesinde incelendiğinde, Türk toplumunda güç, başarı, iyilikseverlik gibi çeşitli değerlerin nasıl işlendiğini gözler önüne serer. Bu değerler, toplumun norm ve beklentilerini şekillendirme gücüne sahiptir. Schwartz'ın teorisi, kültürel değerlerin evrensel yapılarını tanımlarken, bu hikâyelerde işlenen özgül değerlerin toplumsal ve bireysel davranışlar üzerinde nasıl etkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Schwartz, 1992).

Kitabın akademik literatürdeki yerini değerlendirmek gerekirse, Türk halk hikâyeleri, sosyolojik ve antropolojik araştırmalarda derinlemesine kullanılacak zengin materyaller sunar. Bu hikâyeler, toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapısı, liderlik anlayışı ve etik normlar gibi çeşitli konularda bilgi sağlar. Ayrıca, hikâyelerdeki karakterler ve olay örgüleri, toplumun psikolojik ve sosyal dinamiklerine dair önemli ipuçları içerir (Başgöz, 1986; Boratav, 1999). Ancak bu tür bir çalışmanın kendi sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bir kere, hikâyelerin tarihsel ve kültürel kontektleri, modern analiz teknikleriyle tam olarak çözümlenemeyebilir. Hikâyelerdeki metaforlar ve semboller, farklı zaman ve mekânlarda farklı yorumlara açık olabilir, bu da analizlerde belirsizliklere yol açabilir (Başgöz, 1986).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, Türk halk hikâyelerindeki değerlerin modern toplum üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" adlı eserde anlatılan hikâyeler, sosyal, kültürel ve ahlaki değerlerin bir toplumun yapıtaşlarını nasıl oluşturduğunu gözler önüne sermektedir. Bu çalışmanın önemi, Schwartz'ın değer teorisi (Schwartz, 1992) çerçevesinde hikâyelerdeki değer yansımalarının sistematik bir biçimde analiz edilmesi ve bu değerlerin günümüz Türk toplumu üzerindeki yansımalarının değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışmanın kapsamı, Âşıklardan Halk Hikâyeleri serisinin ilk cildinde yer alan hikâyelerle sınırlıdır. Analiz, bu hikâyelerde sıklıkla rastlanan güç, başarı, iyilikseverlik gibi değer kategorilerine odaklanmaktadır. Çalışmanın bir sınırlılığı, metinlerin yorumlanmasında subjektif yorumların etkili olabileceği ve metin dışı sosyo-kültürel faktörlerin analize dahil edilememiş olmasıdır. Ayrıca, hikâyelerin tarihsel ve kültürel bağlamının, modern toplumla tam olarak örtüşmeyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Bascom, 1954).

Bu çalışma, halk hikâyelerinin toplumsal değerlerin şekillenmesi ve aktarımındaki rolünü detaylandırmayı hedeflerken, aynı zamanda bu hikâyelerin günümüz toplumundaki etkilerini de sorgulamaktadır. Bu bağlamda, halk hikâyelerinin modern toplumsal yapı üzerindeki etkilerini anlamak, kültürel mirasın korunması ve aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır (Assmann, 2001; Başgöz, 1986). Bu çalışma, halk bilimi ve kültürel çalışmalar alanında Türk halk hikâyelerinin değerler eğitimi üzerindeki etkisini daha iyi anlamak için bir başlangıç noktası oluşturmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Hipotezleri

Bu çalışmada Türk halk hikâyelerinin temsil ettiği değerleri ve bu değerlerin toplumsal yansımalarını analiz ederek, toplumsal yapılar ve kültürel değerler arasındaki etkileşimleri anlamaya yönelik hipotezler geliştirilmiştir. İşte bu bağlamda oluşturulan temel hipotezler:

1. Güç ve Otorite Hipotezi:

- Hipotez: Türk halk hikâyelerinde güç ve otorite temalarının sıkça işlenmesi, toplumun liderlik ve statüye verdiği önemi yansıtır.

2. Başarı ve Yeterlilik Hipotezi:

- Hipotez: Hikâyelerde başarı ve yeterlilik temalarının işlenmesi, bireysel başarıların toplum tarafından nasıl değerlendirildiğine dair içgörüler sunar.

3. Hazcılık ve Uyarılım Hipotezi:

- Hipotez: Hazcılık ve uyarılım değerlerinin hikâyelerdeki varlığı, toplumun macera ve özgürlük arayışına olan açıklığını gösterir.

4. Evrenselcilik Hipotezi:

- Hipotez: Hikâyelerde evrenselcilik değerlerinin işlenmesi, toplumun idealist ve estetik değerlere verdiği önemi yansıtır.

5. Geleneksellik ve İyilikseverlik Hipotezi:

- Hipotez: Geleneksellik ve iyilikseverlik değerlerinin hikâyelerde yoğun bir şekilde işlenmesi, toplumsal yapının bu değerlere olan bağlılığını ve bu değerlerin toplum içerisindeki fonksiyonlarını ortaya koyar.

Halk Hikâyelerinin Tarihsel Kökeni

Halk hikâyeleri, toplumların kültürel ve tarihsel miraslarını yansıtan değerli edebi eserlerdir. Türk halk hikâyeleri, geniş coğrafyalara yayılmış bir kültürel zenginliği barındırır ve bu hikâyeler, toplumsal normlar, değerler ve inançlar hakkında önemli bilgiler sunar. Halk hikâyelerinin tarihsel kökenleri, sözlü geleneğin yazılı kültüre dönüşüm sürecinde çeşitli evrimlerden geçmiştir. Türk halk hikâyelerinin kökeni, genellikle Orta Asya Türklerinin şamanistik ritüellerine ve epik destanlarına dayanmaktadır (Boratav, 2002). Bu destanlar, topluluğun ortak belleğini şekillendiren ve tarih öncesi dönemlerden itibaren nesilden nesile aktarılan öykülerdir. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte, bu hikâyeler İslami motiflerle zenginleşmiş ve daha karmaşık bir hale gelmiştir (Aslan, 2007).

Halk hikâyeleri, ağızdan ağza dolaşırken çeşitli değişikliklere uğrar. Bu hikâyelerin yazıya geçirilmesi süreci, 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Âşıklar tarafından icra edilen bu hikâyeler, âşıklık geleneğinin bir parçası olarak, toplumsal olaylara ve bireysel deneyimlere tepki olarak şekillenmiştir (Artun, 2011). Halk hikâyeleri, tarihsel olarak toplumsal normları ve değerleri öğretme, topluluk içinde bireyler arası bağları güçlendirme ve eğlence sağlama işlevlerini görmüştür (Bascom, 1954). Bu hikâyeler, genellikle toplumun ideallerini, kahramanlık, dürüstlük, sadakat ve adalet gibi erdemleri vurgular. Hikâyeler, aynı zamanda sosyal ve ahlaki düzenin korunmasına yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır (Dorson, 1972).

Antropologlar ve folkloristler, halk hikâyelerini kullanarak bir toplumun düşünce yapısını, inanç sistemini ve tarihsel geçmişini analiz edebilirler. Türk halk hikâyeleri üzerine yapılan çalışmalar, Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısının daha iyi anlaşılmasına olanak tanımaktadır (Boratav, 1999; Başgöz, 1986). "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" gibi eserlerin derinlemesine

incelenmesi, Türk kültürünün ve toplumsal yapısının daha iyi anlaşılması için kritik öneme sahiptir. Bu hikâyeler, Türkiye'nin zengin kültürel mirasını koruyan ve aktaran değerli kaynaklardır.

Schwartz Değer Teorisi

Shalom H. Schwartz tarafından geliştirilen değer teorisi, bireylerin değerlerini ve bu değerlerin toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlar. Schwartz'ın değer teorisi, insan davranışlarının ve tutumlarının temelinde yatan geniş kapsamlı motivasyonel değerleri sınıflandırır. Bu teori, psikoloji ve sosyoloji alanlarında geniş bir kabul görmüş olup, kültürel antropoloji ve halk bilimi gibi disiplinlerde de uygulama bulmuştur (Schwartz, 1992; Schwartz & Bilsky, 1987). Schwartz, değerleri, bireylerin önemli ve öncelikli bulduğu, geniş motivasyonel hedefler olarak tanımlar. Teoriye göre, değerler arasındaki ilişkiler bir dizi temel değer boyutu üzerinden düzenlenir. Schwartz, değerleri on temel tipe ayırır ve bu tipleri iki boyutta, yani açıkla-yakınlaşma ve muhafazakârlık-özerklik eksenlerinde konumlandırır (Schwartz, 1992).

1. Güç: Sosyal statü ve prestij, kontrol veya hakimiyet.
2. Başarı: Kişisel başarı ve gösterilen beceriye dayalı başarı.
3. Hedonizm: Zevk ve kişisel tatminin peşinde koşma.
4. Uyarılma: Yaşamda heyecan, yenilik ve zorluk arama.
5. Öz-yönelim: Bağımsız düşünme ve hareket etme.
6. Evrenselcilik: Anlayış, hoşgörü, koruma ve dünya barışı.
7. Yardımseverlik: Diğerlerinin refahını önemseme.
8. Tradicionalizm: Geleneklere bağlılık.
9. Konformite: Toplumsal beklentilere uyma.
10. Güvenlik: Güvenlik, istikrar ve düzen (Schwartz, 1992).

Schwartz'ın değer teorisi, kültürlerarası araştırmalar ve toplumsal değişimlerin analizinde önemli bir çerçeve sunar. Bu teori, farklı kültürlerdeki bireylerin değer yargılarını karşılaştırmalı bir şekilde analiz etmeye olanak tanır. Özellikle, küreselleşme, göç ve sosyal değişim gibi konuları araştıran sosyal bilimciler için değerli bir araçtır (Schwartz, 2006). Değer teorisi, ayrıca eğitim, aile, iş yeri ve sağlık hizmetleri gibi sosyal sistemlerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur. Örneğin, bir toplumun eğitim sisteminde hangi değerlerin öne çıkarıldığı veya bir iş yerindeki organizasyonel kültürün hangi değerlere dayandığı bu teori ile incelenebilir (Schwartz & Rubel, 2005). Schwartz'ın değer teorisi, halk hikâyeleri gibi kültürel ürünlerin analizinde de kullanılabilir.

Türk Halk Hikâyelerinde Değer Yansımaları

Türk halk hikâyeleri, zengin bir kültürel ve tarihsel mirasın taşıyıcıları olarak, toplumsal değerlerin ve normların yansıtılmasında önemli bir role sahiptir. Bu hikâyeler, genellikle toplumsal yapıları, etik normları, ahlaki değerleri ve bireysel davranış modellerini şekillendirme gücüne sahiptir. Türk halk hikâyeleri, bireylerin ve toplulukların kimliklerini, geçmişlerini ve toplumsal rollerini anlamalarına yardımcı olur (Başgöz, 1986; Boratav, 1998).

"Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabında anlatılan hikâyeler, çeşitli sosyal ve ahlaki değerleri içermektedir. Örneğin, "Çoban Süleyman ile Perişan Sultan Hikâyesi"nde iyilikseverlik, geleneksellik ve güvenlik değerleri öne çıkmaktadır. İyilikseverlik, Süleyman'ın başkalarına yardım etme arzusu ve Perişan Sultan'ın Süleyman'a duyduğu sadakat ile vurgulanmıştır. Geleneksellik, her iki karakterin de toplumsal normlara ve aile değerlerine olan bağlılıkları ile gösterilir. Güvenlik ise, karakterlerin aile güvenliği ve toplumsal düzeni koruma çabalarında belirginleşir (Yılmaz, 2011).

Hikâyelerde sıklıkla rastlanan diğer değerler arasında güç ve otorite sahibi olma arzusu, başarıya ulaşma çabası ve toplum içinde saygın bir konum edinme isteği yer alır. Örneğin, "Hüseyin ile Senem Hikâyesi"nde Hüseyin'in toplumdaki görüntüsünü koruma çabası ve ailesini koruma altına alma isteği güçlü bir şekilde ifade edilir (Yılmaz, 2011). Schwartz'ın değer teorisi (1992), bu hikâyelerdeki değerlerin daha sistematik bir biçimde analiz edilmesini sağlar. Teori, değerleri bireyin motivasyonel hedefleri olarak tanımlar ve bu hedeflerin toplumsal davranış ve tutumlar üzerinde nasıl etkili olduğunu açıklar. Türk halk hikâyelerindeki değer yansımaları, Schwartz'ın teorisine göre analiz edildiğinde, bu değerlerin toplumsal yapılar ve bireyler arası ilişkiler üzerinde nasıl etkili olduğu daha net bir şekilde ortaya konabilir.

Türk halk hikâyeleri, kültürel mirasın korunması ve aktarılması açısından büyük önem taşır. Bu hikâyeler, toplumsal değerlerin ve normların anlaşılması, korunması ve nesilden nesile aktarılması için kritik bir rol oynar. Akademik çalışmalar, bu eserler üzerinden toplumun kültürel dinamiklerini ve değişimlerini anlamada önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada benimsenen yöntem, niteliksel araştırma tasarımıdır. Niteliksel araştırma, derinlemesine anlam ve anlayış geliştirmeyi amaçlar ve genellikle kültürel fenomenlerin, insan davranışlarının ve toplumsal süreçlerin incelenmesinde kullanılır (Denzin & Lincoln, 2011). "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" üzerinde yapılan bu çalışma, halk hikâyelerinin içerdiği değerlerin ve bu değerlerin toplumsal yansımalarının anlaşılmasını hedeflemektedir.

Araştırma Tasarımı

Çalışmanın araştırma tasarımı, belirli bir halk hikâyesi koleksiyonundan elde edilen verilerin sistemli bir şekilde incelenmesini içerir. Bu süreç, metin analizi ve içerik analizi tekniklerini kapsar. Araştırmada, Schwartz'ın değer teorisi (Schwartz, 1992) çerçevesinde hikâyelerde yer alan değerlerin sıklık ve bağlam analizleri yapılmaktadır. Bu analizler, hikâyelerin hangi sosyal ve ahlaki değerleri vurguladığını ve bu değerlerin toplumsal normlar ve beklentiler üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.

Metin analizi, hikâyelerin detaylı bir şekilde incelenmesini ve değer yansımalarının belirlenmesini sağlar. Hikâyelerdeki karakterlerin davranışları, kararları ve etkileşimleri üzerinden değer analizi yapılır. İçerik analizi ise, hikâyelerde tekrar eden temaların ve motiflerin sıklığını ve dağılımını incelemek için kullanılır. Bu teknikler, hikâyelerin kültürel ve toplumsal bağlamlarını daha iyi anlamak için önemlidir (Mayring, 2000).

Veri Toplama ve Analiz Yöntemleri

Veri toplama süreci, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" adlı kitaptaki hikâyelerin tamamının incelenmesini içerir. Her bir hikâye, içerdiği değerler açısından detaylı bir şekilde incelenir ve bu değerlerin toplum üzerindeki olası etkileri tartışılır. Analiz süreci, belirli değer kategorilerine göre kodlama yapılmasını ve bu kategorilerin hikâyelerdeki frekanslarının belirlenmesini içerir. Bu niteliksel araştırma tasarımı, Türk halk hikâyelerinin kültürel önemini ve toplumsal etkilerini derinlemesine anlamak için kapsamlı bir metodoloji sunar. Araştırma, halk bilimi ve kültürel çalışmalar alanında yeni perspektifler açarak, Türk kültürel mirasının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

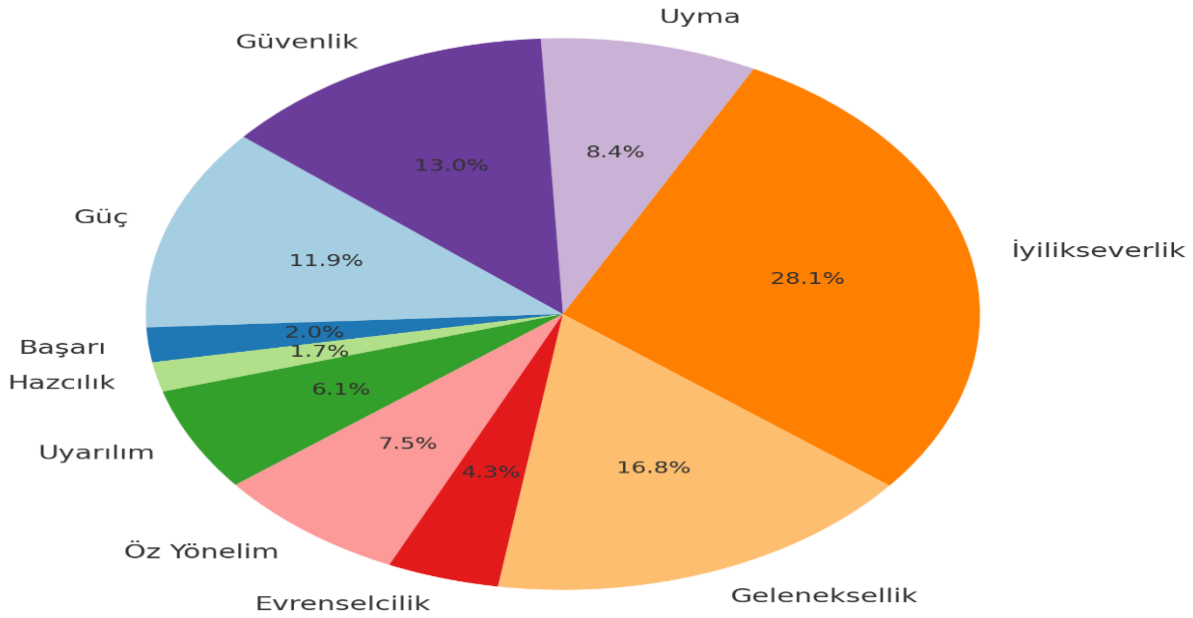
BULGULAR

Değerler ve Alt Değerler Analizi

Aşağıdaki grafik, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabındaki hikâyelerde sıklıkla rastlanan değer kategorilerinin frekans dağılımını göstermektedir. Grafikten görülebileceği üzere, İyilikseverlik değeri en yüksek frekansa sahipken, Başarı ve Hazcılık gibi değerler daha düşük frekanslarda yer almaktadır. Bu bulgular, hikâyelerin toplumsal ve kültürel değerleri nasıl

yansıttığını ve hangi değerlerin toplum tarafından daha fazla önemsendiğini ortaya koymaktadır. Bu analiz, halk hikâyelerinin toplumsal değerlerin aktarılmasındaki rolünü ve bu değerlerin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için önemli bir temel sunar. Değerlerin bu detaylı incelenmesi, kültürel çalışmalar ve sosyal bilimlerde derinlemesine araştırmalar için veri sağlar ve Türk kültürünün zengin mirasının korunması ve anlaşılması açısından değerlidir.

Halk Hikâyelerinde Değerlerin Frekans Dağılımı

Güç ve Otorite

Aşağıdaki tabloda, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabından alınan değerlerin "Güç ve Otorite" kategorisine ait alt değerler ve bu alt değerlerin toplumsal etkileri ile ilgili detaylar sunulmuştur.

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
Sosyal güç sahibi olmak	25	Toplumda liderlik ve etki alanını genişletme
Otorite sahibi olmak	2	Karar verme mekanizmalarında etkin rol alma
Zengin olmak	5	Ekonomik bağımsızlık ve toplumsal etkileşimde güçlenme
Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek	9	Sosyal statü ve prestijin korunması ve artırılması

Türk halk hikâyelerinde "Sosyal Güç Sahibi Olmak" alt değeri, 25 kez işlenmiş olup, karakterlerin toplum içinde liderlik pozisyonlarına ve etki alanlarının nasıl genişletildiğine dair önemli vurgular içerir. Bu sıklık, hikâyelerde liderlik ve güç mücadelelerinin, kültürel olarak ne kadar mühim temalar olduğunu gösterir. Hikâyeler, toplumsal yapı içindeki güç dinamiklerinin ve liderlik rollerinin detaylı bir şekilde ele alınmasını sağlar, bu da toplumsal organizasyon ve hiyerarşinin anlaşılmasına katkıda bulunur.

Öte yandan, "Otorite Sahibi Olmak" değeri, sadece 2 kez işlenmiştir. Bu nadirlik, otorite pozisyonlarının hikâyelerde az yer bulduğunu, ancak alındığında, bu rollerin karar verme süreçlerindeki kritik önemini vurguladığını gösterir. Bu, otoritenin sadece sıkça karşımıza

çıkmadığını ama ele alındığında toplum için ne denli belirleyici olduğunu işaret eder. "Zengin Olmak" değeri ise, hikâyelerde 5 kez işlenmiş ve ekonomik gücün, toplumsal etkileşim ve sosyal statü kazanımı açısından bireyler için ne kadar önemli olduğunu belirtir. Bu, ekonomik bağımsızlığın bireylerin sosyal konumlarını nasıl etkilediğini ve toplum içindeki güç dengelerine nasıl yön verdiğini gösterir.

Son olarak, "Toplumdaki Görüntüyü Koruyabilmek" değeri, 9 kez işlenmiş ve bu, bireylerin toplum içinde nasıl algılandıklarına ve sosyal statülerini nasıl koruyup artırdıklarına büyük bir önem verdiklerini yansıtır. Sosyal statünün korunması ve artırılması, bireylerin sosyal kabul ve itibarını pekiştirme açısından kritik bir rol oynar.

Başarı ve Yeterlilik

Aşağıda, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabından alınan "Başarı ve Yeterlilik" kategorisine ait alt değerler ve bu alt değerlerin toplumsal değerlerle ilişkisi detaylı bir şekilde sunulmuştur:

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Değerleri
Başarılı olmak	4	Bireysel başarıların toplumsal kabul ve saygınlığını artırma
Yetkin olmak ve hırslı olmak	2	Karakter gelişiminde yetkinlik ve hırslı önemini vurgulama
Sözü geçen biri olmak	2	Liderlik ve toplum içinde etki sahibi olma yeteneği

Türk halk hikâyelerinde "Başarılı Olmak" teması, karakterlerin toplumsal kabul ve saygınlığını artırma çabası olarak dört kez işlenmiştir. Bu, başarının toplum içerisinde bireylere sağladığı prestiji ve etkiyi vurgular, bireysel çabaların takdir edildiği bir değeri gösterir. Öte yandan, "Yetkin Olmak ve Hırslı Olmak" özellikleri, karakterlerin kişisel gelişim süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu değerler, hikâyelerde iki kez ele alınmış olup, bireylerin yeteneklerini ve hırslarını geliştirme süreçlerinin toplumsal değerlerle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Yetkinlik ve hırs, bireylerin kendi potansiyellerini maksimize etme ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma yeteneklerini betimler.

Ayrıca, "Sözü Geçen Biri Olmak" değeri, liderlik ve sosyal etkileşim açısından önem taşımakta olup, hikâyelerde iki kez işlenmiştir. Bu, karakterlerin toplum içindeki etkilerini ve liderlik yeteneklerini vurgular; sözü geçen kişiler, toplumsal olaylara yön verebilir ve çevrelerindeki insanları etkileme gücüne sahiptir. Bu değerler, hikâyeler aracılığıyla toplumun bireylerden beklentilerini ve bireylerin bu beklentilere nasıl yanıt verdiklerini gösterir, böylece kültürel mirasın ve toplumsal normların anlaşılmasına katkıda bulunur.

Hazcılık ve Uyarılım

Aşağıda, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabından alınan "Hazcılık ve Uyarılım" kategorisine ait alt değerler ve bu alt değerlerin toplumsal değerlerle ilişkisi detaylı bir şekilde sunulmuştur:

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
Hayattan Tat Almak	6	Hazcılığın hikâyelerdeki yansımaları ve karakterlerin yaşam zevkleri
Cesur Olmak ve Değişken Bir Hayat Yaşamak	21	Macera arayışı ve risk alma davranışlarının karakter gelişimi üzerindeki etkisi

*Hazcılık ve Uyarılım temaları, Türk halk hikâyelerinde çeşitli biçimlerde işlenir ve bu temalar, karakterlerin kişisel motivasyonlarını ve toplumsal normlarla olan etkileşimlerini gösterir. "Hayattan Tat Almak" ve "Cesur Olmak ve Değişken Bir Hayat Yaşamak" alt değerleri, bu temaların yansımalarını ve toplumsal etkilerini açıkça sergiler.

"Hayattan Tat Almak" alt değeri, hikâyelerde 6 kez işlenmiştir. Bu değer, karakterlerin yaşamdan zevk alma arzularını ve bu arzunun nasıl yansıtıldığını temsil eder. Hazcılığın hikâyelerdeki yansımaları, karakterlerin günlük yaşamın zorluklarından kaçma veya bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri olarak gösterilir. Bu, bireylerin zevk ve memnuniyet arayışının, toplumsal değerlerle nasıl örtüştüğünü veya çatıştığını ortaya koyar. Hazcılık, aynı zamanda bireylerin özgürlüklerini ifade etme ve kişisel tatmin arayışı içinde olduklarını vurgular.

Cesur Olmak ve Değişken Bir Hayat Yaşamak teması, hikâyelerde 21 kez ele alınmıştır ve macera arayışını, risk alma davranışlarını temsil eder. "Cesur Olmak ve Değişken Bir Hayat Yaşamak" alt değeri, karakterlerin geleneksel yaşam tarzlarını reddetme, yeni deneyimler arama ve mevcut sınırlarını zorlama eğilimlerini yansıtır. Bu değer, karakter gelişimi üzerindeki etkisini, bireylerin yaşamlarını kendi seçtikleri yollarla yönlendirme arzuları üzerinden gösterir. Cesaret ve macera arayışı, karakterlerin kişisel büyümeleri ve kendilerini ifade etme biçimlerini önemli ölçüde etkiler.

Değerlerin toplumsal etkileri, karakterlerin toplum içinde nasıl algılandığını, toplumsal beklentilerle nasıl başa çıktıklarını ve bireysel özgürlüklerini nasıl kullandıklarını gösterir. "Hayattan Tat Almak" ve "Cesur Olmak" gibi değerler, toplumsal normlardan sapma veya bu normları yeniden tanımlama çabası olarak da görülebilir. Hikâyeler, bu tür davranışların toplum tarafından nasıl karşılandığını ve bu davranışların bireylerin toplumdaki yerini nasıl etkilediğini detaylı bir şekilde işler.

Öz Yönelim

Aşağıda, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabından alınan "Öz Yönelim" kategorisine ait alt değerler ve bu alt değerlerin toplumsal değerlerle ilişkisi detaylı bir şekilde sunulmuştur:

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
Yaratıcı Olmak	3	Yaratıcılığın bireyin ifade özgürlüğü ve yenilikçi düşünceye katkısı
Kendi Amaçlarını Seçebilmek	23	Bireysel özgürlük ve bağımsızlık arasındaki ilişkiyi gösteren seçim özgürlüğünün önemi

Öz Yönelim teması, Türk halk hikâyelerinde bireysel özgürlük ve bağımsızlık temalarının bir yansıması olarak ele alınmaktadır. Bu kategoride özellikle "Yaratıcı Olmak" ve "Kendi Amaçlarını Seçebilmek" alt değerleri önemli bir yer tutmaktadır.

Yaratıcı Olmak

"Yaratıcı Olmak" alt değeri, hikâyelerde 3 kez işlenmiştir. Bu değer, karakterlerin ifade özgürlüğü ve yenilikçi düşünceye olan katkılarını vurgular. Yaratıcılık, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerini ve toplum içindeki yaratıcı çözümler üretme yeteneklerini ön plana çıkarır. Yaratıcılık, aynı zamanda kültürel yenilik ve değişimlerin tetikleyicisi olarak işlev görür ve bireylerin toplumsal sınırları zorlamasına olanak tanır.

Kendi Amaçlarını Seçebilmek

Bu alt değer, hikâyelerde 23 kez işlenmiş ve bireylerin kendi yaşamlarını yönlendirme yetisini önemli ölçüde vurgulamıştır. Kendi amaçlarını seçebilme özgürlüğü, bireysel özgürlük ve bağımsızlık arasındaki ilişkiyi gösterir ve toplumsal beklentilerle bireylerin kişisel tercihleri

arasında bir köprü kurar. Bu değer, toplumun bireylere sunduğu seçim özgürlüğünün sınırlarını ve bu sınırlar içinde bireylerin nasıl hareket ettiğini ortaya koyar.

Toplumsal Etkiler

"Yaratıcı Olmak" ve "Kendi Amaçlarını Seçebilmek" alt değerleri, toplum içinde bireylerin nasıl algılandığına ve bireysel hedeflere ulaşma sürecine ışık tutar. Bu değerler, hikâyelerde bireylerin toplumsal normlar ve beklentilerle nasıl mücadele ettiğini, bu süreçte nasıl bir özgürlük alanı yarattığını ve toplum içindeki bağımsızlık seviyelerini nasıl geliştirdiğini gösterir. Aynı zamanda, toplumun bu tür bireysel davranışlara nasıl tepki verdiği ve bu tepkilerin kültürel normlar ve değerlerle nasıl etkileşime girdiği de analiz edilir.

Evrenselcilik

Evrenselcilik kategorisi, Türk halk hikâyelerinde idealist ve estetik değerlerin nasıl işlendiğini vurgular. Bu kategori altında, "Erdemlilik ve Dünya Barışını İstemek" ile "Güzelliklerle Dolu Bir Dünya" alt değerleri önemli bir yer tutar. Aşağıda, "Âşıklardan Halk Hikâyeleri I. Cilt" kitabından alınan "Evrenselcilik" kategorisine ait alt değerler ve bu alt değerlerin toplumsal değerlerle ilişkisi detaylı bir şekilde sunulmuştur

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
Erdemlilik ve Dünya Barışını İstemek	6	İdealist değerlerin toplumsal yapılara olan etkisi ve kültürel örnekler
Güzelliklerle Dolu Bir Dünya	8	Estetik değerlerin toplumsal algı ve kültürel yansımaları

Erdemlilik ve Dünya Barışını İstemek

Bu alt değer, hikâyelerde 6 kez işlenmiştir ve erdemlilik ile küresel barış arzusunu temsil eder. İdealist değerler, toplumsal yapılara ve bireysel davranışlara derin bir etki yapar. Bu değer, karakterlerin genel ahlaki davranışlarını ve toplumsal adalet ile barışa olan bağlılıklarını yansıtır. Hikâyelerdeki bu idealizm, genellikle karakterlerin karşılaştığı zorluklara karşı koymalarını ve daha iyi bir dünya arayışını sembolize eder.

Güzelliklerle Dolu Bir Dünya

Bu alt değer, hikâyelerde 8 kez işlenmiştir ve estetik değerlerin önemini vurgular. "Güzelliklerle Dolu Bir Dünya" değeri, hikâyelerde doğal ve kültürel güzelliklerin korunması ve takdir edilmesi temalarını içerir. Estetik değerler, toplumsal algıyı şekillendirir ve kültürel yansımalar aracılığıyla bireylerin çevrelerine ve yaşamın güzelliklerine olan takdirlerini artırır.

Toplumsal Etkiler

"Erdemlilik ve Dünya Barışını İstemek" ve "Güzelliklerle Dolu Bir Dünya" değerleri, hikâyeler aracılığıyla toplumun ideallerini ve estetik anlayışını şekillendirir. Bu değerler, kültürel normlar ve etik değerler üzerinde derinlemesine bir etkiye sahiptir. Karakterlerin bu değerlere olan bağlılıkları, toplumun bu idealleri nasıl benimsediğini ve uyguladığını yansıtır. Bu analiz, Türk halk hikâyelerinin kültürel ve toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza olanak tanır ve edebiyat araştırmalarında bu temaların geniş bir bağlamda incelenmesine katkı sağlar.

Geleneksellik ve İyilikseverlik

Geleneksellik ve İyilikseverlik kategorisi, Türk halk hikâyelerinde derinlemesine işlenen ve toplumun temel yapısını güçlendiren değerler arasında yer alır. Bu kategori altında "Dindarlık ve Alçakgönüllülük" ile "Yardımsızlık ve Sorumluluk Sahibi Olmak" alt değerleri öne çıkar.

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
Dindarlık ve Alçakgönüllülük	30	Geleneksel değerlerin toplumsal uyuma katkısı ve ahlaki yapıyı güçlendirme
Yardımseverlik ve Sorumluluk Sahibi Olmak	97	Toplumsal dayanışma ve empati üzerindeki etkiler, sosyal sorumluluk ve yardımlaşma

Dindarlık ve Alçakgönüllülük

Bu alt değer, hikâyelerde 30 kez işlenmiş olup, geleneksel değerlerin toplumsal uyum ve ahlaki yapıyı nasıl güçlendirdiğini gösterir. Dindarlık ve alçakgönüllülük, bireylerin daha geniş bir toplumsal ve manevi bağlamda kendilerini nasıl konumlandıklarını ve toplumsal değerlere nasıl katkıda bulduklarını yansıtır. Bu değerler, aynı zamanda toplum içinde saygı ve hürmet görmenin temel unsurları olarak kabul edilir.

Yardımseverlik ve Sorumluluk Sahibi Olmak

Yardımseverlik ve sorumluluk, hikâyelerde 97 kez işlenmiş ve toplumsal dayanışma ile empatinin önemini vurgulamıştır. Bu değerler, toplumun daha geniş çapta işleyişine katkı sağlayarak, bireyler arası ilişkilerde yardımlaşma ve destekleme davranışlarını teşvik eder. Karakterlerin bu değerlere olan bağlılığı, bireylerin topluluk içinde nasıl bir rol üstlendiğini ve sosyal sorumluluklarını nasıl yerine getirdiğini gösterir.

Toplumsal Etkiler

"Dindarlık ve Alçakgönüllülük" ile "Yardımseverlik ve Sorumluluk Sahibi Olmak" değerleri, hikâyeler aracılığıyla toplumun manevi ve etik değerlerini şekillendirir. Bu değerler, kültürel normlar ve toplumsal beklentiler üzerinde derinlemesine bir etkiye sahiptir ve karakterlerin bu değerlere olan bağlılıkları, toplumun bu idealleri nasıl benimsediğini ve uyguladığını yansıtır. Bu analiz, Türk halk hikâyelerinin kültürel ve toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza olanak tanır ve edebiyat araştırmalarında bu temaların geniş bir bağlamda incelenmesine katkı sağlar.

Uyma ve Güvenlik

Uyma ve Güvenlik kategorisi, Türk halk hikâyelerinde sosyal uyum ve toplumsal düzenin önemini vurgulayan temel değerler arasında yer alır. Bu kategori altında, "İtaatkâr Olmak ve Yaşlılara Değer Vermek" ile "Ulusal ve Aile Güvenliği" alt değerleri öne çıkar.

Alt Değerler	Kaç Adet Bulunduğu	Toplumsal Etkileri
İtaatkâr olmak ve yaşlılara değer vermek	18	Sosyal uyum ve toplumsal saygıyı artırma, yaşlılara saygının kültürel önemi
Ulusal ve aile güvenliği	25	Güvenlik ihtiyacının ve toplumsal düzenin korunmasının toplumsal stabiliteye katkısı

İtaatkâr Olmak ve Yaşlılara Değer Vermek

Bu alt değer, hikâyelerde 18 kez işlenmiş olup, toplumsal uyum ve saygının önemini vurgular. İtaatkâr olmak ve yaşlılara değer vermek, bireylerin toplum içindeki yerlerini ve sosyal ilişkilerdeki rolünü belirler. Yaşlılara verilen değer, toplumun kültürel yapısını ve nesiller arası aktarımın sürekliliğini gösterir. Bu değer, aynı zamanda toplumda saygı ve hürmetin nasıl inşa edildiğini ve korunduğunu açıklar.

Ulusal ve Aile Güvenliği

Ulusal ve aile güvenliği, hikâyelerde 25 kez ele alınmıştır ve güvenlik ihtiyacının, toplumsal düzen ve stabilitenin korunmasında oynadığı kritik rolü vurgular. Bu alt değer, toplumun güvenlik algısını ve bireylerin bu algı çerçevesinde nasıl hareket ettiklerini yansıtır. Aile güvenliği, bireylerin yaşamlarındaki temel bir öncelik olarak görülür ve toplumsal düzenin sağlanmasında merkezi bir role sahiptir.

Toplumsal Etkiler

"İtaatkâr Olmak ve Yaşlılara Değer Vermek" ile "Ulusal ve Aile Güvenliği" değerleri, hikâyeler aracılığıyla toplumun sosyal uyumunu ve güvenlik anlayışını şekillendirir. Bu değerler, kültürel normlar ve toplumsal beklentiler üzerinde derinlemesine bir etkiye sahiptir ve karakterlerin bu değere olan bağlılıkları, toplumun bu idealleri nasıl benimsediğini ve uyguladığını yansıtır. Bu analiz, Türk halk hikâyelerinin kültürel ve toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza olanak tanır ve edebiyat araştırmalarında bu temaların geniş bir bağlamda incelenmesine katkı sağlar.

TARTIşMA

Bu çalışma, halk hikâyelerinin toplumsal değerlerin şekillenmesi ve aktarımındaki rolünü detaylandırmayı hedeflerken, aynı zamanda bu hikâyelerin günümüz toplumundaki etkilerini de sorgulamaktadır. Bu bağlamda, halk hikâyelerinin modern toplumsal yapı üzerindeki etkilerini anlamak, kültürel mirasın korunması ve aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır (Assmann, 2001; Başgöz, 1986). Bu çalışma, Türk halk hikâyelerinin değerler eğitimi üzerindeki etkisini daha iyi anlamak için bir başlangıç noktası oluşturmayı amaçlamaktadır.

Güç ve Otorite Hipotezi: Türk Halk Hikâyeleri ve Toplumsal Yansımalar

Türk halk hikâyelerinde sıklıkla işlenen güç ve otorite temaları, toplumun liderlik ve statüye verdiği önemi yansıtır. Bu temalar, bireylerin sosyal hiyerarşideki yerlerini ve toplumdaki etki güçlerini belirlemede kilit rol oynar. Çalışmamızda, güç ve otorite temalarının Türk halk hikâyelerinde 41 kez işlendiği tespit edilmiştir. Bu temalar özellikle sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak ve toplumdaki görünüyü koruyabilmek alt kategorilerinde yoğunlaşmıştır. Sosyal güç ve zenginlik, toplumdaki prestij ve etki düzeyini artırırken, otorite sahibi olmak ve toplumdaki görünüyü korumak ise bireylerin toplum içindeki kabulünü ve saygınlığını pekiştirir. Bu bulgular, toplumun liderlik ve statü gibi unsurları nasıl değerlendirdiğini ve bu unsurların toplumsal yapı üzerindeki etkilerini gösterir.

Başgöz (1986) ve Boratav (1998) gibi çalışmalar da benzer bulgular sunmuştur; liderlik ve güç unsurlarının Türk halk edebiyatında ve folklorunda önemli bir yer tuttuğunu belirtmişlerdir. Örneğin, Başgöz'ün çalışması, hikâyelerdeki liderlik figürlerinin toplum tarafından nasıl idealize edildiğini ve bu figürlerin toplumsal değer yargılarına nasıl yön verdiğini ortaya koymuştur. Boratav ise, güç dinamiklerinin folklorik anlatılarda nasıl bir dönüştürücü güç olarak işlendiğini analiz etmiştir.

Toplumsal yapılar üzerindeki etkiler açısından, Schwartz (1992) ve Hofstede (1980) gibi teorik çerçeveler, güç mesafesi ve toplumdaki hiyerarşik yapıların kültürel değerlerle nasıl ilişkilendirildiğini vurgular. Bu teoriler, güç ve otoritenin sadece bireysel başarılarla değil, aynı zamanda kolektif ideallerle de entegre olduğunu gösterir. Türk halk hikâyelerinin toplumsal değerleri ve kültürel normları nasıl yansıttığını ve güç ile otorite kavramlarının bu değerler içinde nasıl işlendiğini derinlemesine anlamamıza olanak tanır. Güç ve otorite temalarının bu kadar sıklıkla işlenmesi, toplumun bu unsurları ne kadar önemsemiğini ve bu unsurların toplumsal ilişkilerdeki yerini pekiştirir diyebiliriz.

Başarı ve Yeterlilik Hipotezi: Türk Halk Hikâyeleri Üzerinden Bir Karşılaştırmalı Değerlendirme

Türk halk hikâyelerinde sıklıkla ele alınan başarı ve yeterlilik temaları, bireysel başarıların toplum tarafından nasıl değerlendirildiğine dair içgörüler sunar. Bu temalar, toplumun başarıya verdiği değeri ve başarılı bireylerin toplumsal yapı içindeki yerini yansıtır. Bizim çalışmamızda, başarı ve yeterlilik değerleri hikâyelerde toplamda 7 kez işlenmiştir. Bu, hikâyelerin bireylerin başarılarını nasıl vurguladığını ve toplumun bu başarılarla nasıl değer verdiğini gösterir. Temalar, genellikle bireysel yeteneklerin ve kişisel hırsların önemini öne çıkarır.

Karşılaştırıldığında, benzer kültürel arka planlara sahip diğer toplulukların folklorik materyalleri de genellikle bireysel başarıları önemser ve yüceltir. Örneğin, Başgöz (1986) ve Boratav (1998) gibi çalışmalar, başarı ve yeterlilik temalarının Anadolu halk hikâyelerinde nasıl işlendiğini detaylandırır ve bu temaların toplumsal kabul ve bireysel kimlik inşası üzerindeki etkilerini vurgular. Schwartz'ın (1992) değer teorisi ve Hofstede'nin (1980) kültürel boyutlar teorisi, başarının kültürel değerlerle nasıl ilişkilendirildiğini analiz eder. Schwartz, başarı ve güç odaklı değerlerin bazı kültürlerde daha baskın olduğunu, bunun da toplumsal beklentiler ve bireysel hedefler arasında bir etkileşim yarattığını belirtir.

Hazcılık ve Uyarılım Hipotezi: Türk Halk Hikâyelerinde Macera ve Özgürlük Arayışı

Hazcılık ve uyarılım değerlerinin Türk halk hikâyelerindeki varlığı, toplumun macera ve özgürlük arayışına olan açıklığını gösterir. Bu temalar, bireylerin sınırları zorlama ve geleneksel yaşam tarzlarından sapma eğilimlerini vurgular. Çalışmamızda, hazcılık ve uyarılım değerleri toplamda 27 kez işlenmiştir, bunlar arasında "Cesur olmak ve değişken bir hayat yaşamak" en sık rastlanan temalar arasındadır. Bu bulgular, toplumun macera ve yeni deneyimlere olan ilgisini ve bireylerin özgürce yaşama arzusunu yansıtır. Karşılaştırmalı olarak, benzer temalar dünya genelindeki diğer kültürlerin folklorunda da görülmektedir. Örneğin, Başgöz (1986) ve Boratav (1998) çalışmalarında, Anadolu folklorunda maceraperest karakterler ve özgürlük arayışı içindeki bireylerin toplumsal değer yargılarına meydan okuduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmalar, hikâyelerdeki bu temaların toplumsal normlar ve bireysel özgürlükler arasındaki dinamikleri nasıl ortaya koyduğunu vurgular.

Ayrıca, Hofstede'nin (1980) kültürel boyutlar teorisi, toplumların belirsizlikten kaçınma eğilimlerini ve bu eğilimlerin yeni deneyimlere olan açıklıklarını değerlendirir. Hazcılık ve uyarılım temaları, bu teorik çerçeve içinde toplumların belirsizlikten kaçınma düzeylerinin düşük olduğunu ve bu tür toplumların yeni ve belirsiz durumlara daha açık olduğunu gösterir.

Evrenselcilik Hipotezi: Türk Halk Hikâyelerinde İdealist ve Estetik Değerler

Hikâyelerde evrenselcilik değerlerinin işlenmesi, toplumun idealist ve estetik değerlere verdiği önemi yansıtır. Bu temalar, toplumun genel ahlaki standartları ve güzellik algısına dair derin bir içgörü sunar. Bizim çalışmamızda, evrenselcilik değerleri toplamda 15 kez işlenmiştir. Özellikle "Erdemlilik ve dünya barışını istemek" ile "Güzelliklerle dolu bir dünya" gibi temalar, toplumun idealist değerleri ve estetik takdirlerini ön plana çıkarır. Bu bulgular, Türk halk hikâyelerinde idealizmin ve estetik değerlerin ne kadar köklü olduğunu gösterir.

Diğer kültürel çalışmalarda, benzer evrenselcilik değerleri farklı şekillerde işlenmiştir. Örneğin, Assmann (2001) ve Çobanoğlu (2007) gibi araştırmacılar, farklı toplumların hikâyelerinde ahlaki ve estetik değerlerin nasıl öne çıktığını ve bu değerlerin toplumsal yapıya nasıl yansıtıldığını inceler. Bu çalışmalar, kültürel belleğin ve toplumsal kimliklerin oluşumunda idealist ve estetik değerlerin merkezi rolünü vurgular. Ayrıca, Schwartz (1992) ve Hofstede (1980) gibi kültürel teoriler, evrensel değerlerin farklı kültürlerde nasıl ortaya çıktığını ve toplumsal yapılarla nasıl etkileşime girdiğini analiz eder. Schwartz'ın değer teorisi, toplumların değer yapısını ve bu yapıların bireysel davranışlar üzerindeki etkilerini detaylandırır.

Geleneksellik ve İyilikseverlik Hipotezi: Türk Halk Hikâyelerinde Toplumsal Değerlerin Yansımaları

Geleneksellik ve iyilikseverlik değerlerinin Türk halk hikâyelerinde yoğun bir şekilde işlenmesi, toplumsal yapının bu değerlere olan bağlılığını ve bu değerlerin toplum içerisindeki fonksiyonlarını ortaya koyar. Bu temalar, toplumsal dayanışma, ahlaki yapı ve sosyal sorumluluk gibi kavramları vurgular.

Çalışmamızda, geleneksellik değerleri 58 kez ve iyilikseverlik değerleri 97 kez işlenmiştir. Bu değerler, hikâyelerde sıkça vurgulanan yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, dindarlık ve alçakgönüllülük gibi temaları içerir. Bu bulgular, toplumun bu değerlere ne kadar derinlemesine değer verdiğini ve toplumsal ilişkilerde bu değerlerin nasıl işlev gördüğünü gösterir.

Karşılaştırmalı olarak, benzer temalar dünya genelindeki diğer kültürlerin folklorunda da işlenmektedir. Örneğin, Başgöz (1986) ve Boratav (1998) gibi araştırmalar, Anadolu folklorunda ahlaki ve toplumsal değerlerin nasıl ön plana çıktığını ve bu değerlerin toplumsal uyum ve dayanışma üzerinde nasıl bir etki yarattığını belirtmiştir. Özellikle Boratav, geleneksellik değerlerinin toplumsal normlar ve ahlaki yapılar üzerindeki etkilerini vurgulamıştır.

Ayrıca, Schwartz'ın (1992) ve Hofstede'nin (1980) kültürel değerler teorisi, toplumların geleneksel değerlere olan bağlılığını ve bu değerlerin toplumsal yapılar üzerinde nasıl etkileşime girdiğini analiz eder. Bu teorik çerçeveler, geleneksellik ve iyilikseverlik gibi değerlerin toplumsal dayanışma ve ahlaki yapılar üzerindeki önemini detaylandırır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türk halk hikâyelerinde işlenen değerlerin toplumsal yapılar ve kültürel normlar üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Çalışmanın bulguları, toplumun liderlik, başarı, macera, estetik, geleneksellik ve iyilikseverlik gibi değerlere verdiği önemi ortaya koymuştur. Güç ve otorite, başarı ve yeterlilik, hazcılık ve uyarılım, evrenselcilik, geleneksellik ve iyilikseverlik gibi temaların detaylı incelenmesi, bu değerlerin toplumsal kabul ve uygulamalarına dair derinlemesine anlayış sağlamıştır.

Eğitim ve Öğretimde Değer İşlenişi

Türk halk hikâyeleri, eğitim alanında genç nesillere kültürel ve ahlaki değerlerin aktarılmasında etkili bir araç olarak kullanılabilir. Bu hikâyeler, öğrencilere toplumsal değerler ve kültürel miras konusunda derinlemesine bilgi sağlar. Aynı zamanda, bu anlatılar aracılığıyla öğrencilerin ahlaki ve etik düşünme yetenekleri geliştirilebilir. Hikâyelerde işlenen temalar-geleneksellik, iyilikseverlik, cesaret, adalet ve fedakârlık gibi-öğrencilere, karmaşık karakter gelişimleri ve çözümlenmeleri sunarak, etik karar verme süreçlerinde rehberlik edebilir. Eğitimciler, bu hikâyeleri ders planlarına entegre ederek, öğrencilerin hem empati kurma yeteneklerini hem de toplumsal sorumluluk bilinçlerini artırabilir.

Kültürel Politikalarda Değerlerin Entegrasyonu

Kültürel politika yapımcılar, Türk halk hikâyelerinde vurgulanan değerleri toplumsal politika ve programlara entegre ederek toplumsal uyum ve dayanışmayı teşvik edebilir. Özellikle geleneksellik ve iyilikseverlik gibi değerler, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma programlarının temelini oluşturabilir. Politika yapımcılar bu hikâyelerden yola çıkarak, toplumun çeşitli kesimlerine yönelik sosyal hizmet programları ve kültürel etkinlikler düzenleyebilir. Bu tür programlar, toplumun farklı grupları arasında köprüler kurarak, çeşitlilik içinde birlik ve beraberliği güçlendirebilir.

Akademik Araştırmalarda Derinlemesine İnceleme

Akademisyenler ve araştırmacılar, bu çalışmanın bulgularını kullanarak daha derinlemesine çalışmalar yapabilir. Özellikle, farklı kültürel arka planlardaki halk hikâyeleriyle yapılan karşılaştırmalı analizler, kültürel değerlerin evrensel ve özgün yönlerini daha iyi anlamaya yardımcı olabilir. Bu çalışmalar, kültürel antropoloji, sosyoloji ve edebiyat gibi disiplinler arasında interdisipliner köprüler kurabilir. Ayrıca, bu hikâyelerde işlenen değerlerin çağdaş toplumlar üzerindeki etkilerini analiz ederek, kültürel dinamiklerin zaman içinde nasıl evrildiğini gözlemlemek mümkün olabilir.

Toplumsal Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi

Toplum liderleri ve kültürel etkileyiciler, bu çalışmadan yola çıkarak toplumun mevcut değer yargılarını yeniden değerlendirme ve geliştirme fırsatı bulabilir. Özellikle genç nesiller arasında estetik, macera ve özgürlük gibi değerlerin teşvik edilmesi, toplumsal yenilikçiliği ve yaratıcılığı destekleyebilir. Bu değerler, gençlerin daha açık fikirli ve yaratıcı bireyler olarak gelişimine katkıda bulunarak, toplumun genel olarak karşılaştığı sosyal ve kültürel sorunlara yenilikçi çözümler üretmelerini sağlayabilir. Bu öneriler, Türk halk hikâyelerinin sadece geçmişi anlamamıza değil, aynı zamanda geleceğe yönelik stratejiler geliştirmemize de yardımcı olabileceğini göstermektedir. Bu anlatılar, toplumsal değerlerin ve kültürel normların sürekli bir yeniden değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için kıymetli bir kaynak olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, A. B. (2015). Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alus, S. M. (1966). "Destan, Destanlar", İstanbul Ansiklopedisi, C. 8, (haz. Reşad Ekrem Koçu), İstanbul: Koçu Yayınları, 4520-4524.
- Artun E. (2011). Âşıklık Geleneği Ve Âşık Edebiyatı, Adana, Karahan Kitabevi.
- Aslan E. (2007). Çıldırli Âşık Şenlik, Ankara, Maya Akademi Yayınları.
- Assmann, J. (2001). Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, (çev. Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aytaç, G. (2003). Genel Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say Yayınları.
- Aytür, Ü. (1977). Henry James ve Roman Sanatı, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve TarihCoğrafya Fakültesi Yayınları.
- Bali, M. (1973). Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi Varyantların Tespiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1998). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bascom, W. R. (1954). Four Functions of Folklore. The Journal of American Folklore, Vol. 67, No. 266, pp. 333-349.
- Başgöz İ. (1986). Folklor Yazıları, İstanbul, Adam Yayınları.
- Başgöz, İ. (1952). Turkish Folk Stories about the Lives of Minstrels. The Journal of American Folklore, Vol. 65, No. 258, pp. 331-339.
- Başgöz, İ. (2012). Türkülü Aşk Hikâyeleri Bir Gösterim Olarak, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bates, D. G. (2013). 21. Yüzyılda Kültürel Antropoloji İnsanın Doğadaki Yeri, (çev. Suavi Aydın vd.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bekki, S. (2006). "Âşık Şiirinin Siyasallaşması Üzerine Bir Deneme 1960-1980", VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, 27 Haziran-01 Temmuz 2006
- Bogatyrev, P. (1971). The Functions of Folk Costume in Moravian Slovakia, trans. RG Crum, The Hague: Mouton.
- Boratav P. N. (2000). Halk Edebiyatı Dersleri, İstanbul, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Boratav, P. N. (1999). 100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2002). Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Boratav, P. N. (2003). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, İstanbul: K Kitaplığı.

- Çetin, İ. (2020). Türk Halk Hikâyeciliği-Türkiye Sahası-, Ankara: Nobel Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2002). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2004). “Halk Hikâyesi”, Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü Cilt 3, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 179-185.
- Çobanoğlu, Ö. (2007). Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul, İstanbul: 3F Yayınevi.
- D’ohsson M.M. : (T.Y.). 18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf Ve Âdetler, (Çev. Zerhan Yüksel), Tercüman Yayınları.
- Düzgün D. (2002). “Âşıklık Geleneğinin Değişim Ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu”, Milli Folklor Dergisi, S. 84, S. 42-50.
- Ekici, M. (2011). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Elçin, Ş. (1997). Halk Edebiyatı Araştırmaları II, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). Halk Edebiyatına Giriş, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Görkem, İ. (2006). Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri, İstanbul: E Yayınları.
- Harvey, D. vd. (2016). “Antibiotic Spider Silk: Site-Specific Functionalization of Recombinant Spider Silk Using “Click” Chemistry”, *Advanced Materials*, 29 (10).
- Haviland, W. A. vd. (2008). Kültürel Antropoloji, (çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Kaya D. (1999). Âşık Ruhsatı, Sivas, Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.
- Köprülü M. F. (2004). Saz Şairleri, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Maryanski, A., & Turner, J. H. (2000). “Functionalism and Structuralism”, *Encyclopedia of Sociology*, Vol. 2, (ed. Edgar F. Borgatta, Rhonda J. V. Montgomery), New York: Macmillan Reference, pp. 1029-1037.
- Mullen, P. B. (1969). “The Function of Magic Folk Belief Among Texas Coastal Fishermen”, *Journal of American Folklore*, Vol. 82, No. 325, pp. 214-225.
- Özdemir C. (2015). Âşık Edebiyatında İdeal İnsan Tasavvuru Olarak “Yiğit Tipi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S.41. S. 292-300.
- Schultz, P. W., Gouveia, V. V., Cameron, L. D., Tankha, G., Schmuck, P. ve Franěk, M. (2005). Values and their relationship to environmental concern and conservation behavior. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 36(4), 457- 475.
- Schwartz, H. S. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?, *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Schwartz, S. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. P. Zanna, (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (pp.1-65). San Diego: Academic Press.
- Schwartz, S. H. (2009). Basic human values. Cross-National Comparison Seminar on the Quality and Comparability of Measures for Constructs in Comparative Research: Methods and Applications, Bolzano (Bozen), Italy, June 10-13, 2009.
- Schwartz, S. H. ve Shalom, H. (1977). Normative influences on altruism. *İçinde Advances in experimental social psychology* (C. 10, ss. 221-279). Elsevier.
- Schwartz, S. H. ve Shalom, H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *İçinde Advances in experimental social psychology* (C. 25, ss. 1-65). Elsevier.
- Schwartz, S. H. ve Shalom, H. (1994). Beyond individualism/collectivism: New cultural dimensions of values. Sage Publications, Inc.
- Schwartz, S. H., Shalom H. ve Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550.

- Schwartz, S. H., Shalom H. ve Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 878.
- Schwartz, S. H., Shalom H. ve Sagie, G. (2000). Value consensus and importance: A cross-national study. *Journal of Cross-cultural psychology*, 31(4), 465-497.
- Schwartz, S. H., Shalom, H. ve Bardi, A. (2001). Value hierarchies across cultures: Taking a similarities perspective. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 32(3), 268-290.
- Şişman B: (2002). "Günümüz Âşıklarında Rüya Ve Bâde Motifi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 41, S. 316-323.
- Yüksel H. A. (1987). *Âşık Seyrânî*, Ankara, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları